

TRANSYLVANIA
TRUST

JURNAL DE ȘANTIER

Castelul Bánffy, Bonțida

2021

TRANSYLVANIA
TRUST

JURNAL DE ȘANTIER

Castelul Bánffy, Bonțida

2021

Realizat de Fundația Transilvania Trust, 2021

Proiect co-finanțat de A.F.C.N.

PROGRAM CO-FINANȚAT DE:

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.

Jurnal de șantier¹

Obiectivul: Castelul Bánffy, Bonțida, jud. Cluj

Perioada: vara anului 2021

Starea vremii: temperaturi ușor ridicate față de cele specifice pentru această perioadă, în ultimele zile este vreme ploioasă și răcoroasă

Ateliere de lucru și activități în desfășurare:

1. Zidărie

- a. Restaurarea și consolidarea structurii istorice – fosta remiză de trăsuri din curtea de onoare barocă
- b. Reconstrucția bolții – turnul cilindric din colțul de est al clădirii principale
- c. Tencuieli decorative: frescă, sgraffito, stuc marmorino

2. Tâmplărie

- a. Îmbinări tradiționale din lemn
- b. Restaurare mobilier vechi – bancă
- c. Reparația obloanelor de pe castel

3. Pietrărie

- a. Netezirea și cioplirea bucăților de piatră debitate pentru a realiza elementele structurale și decorative ale loggiei neo-gotice ale castelului

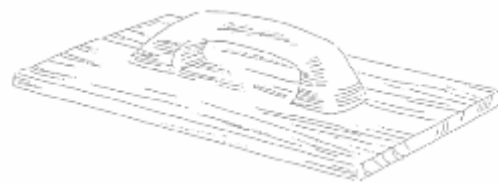
Participanți²: suntem 24 persoane, studenți veniți de la universități din țară sau de la locul de muncă pentru a acumula experiență, să înțelegem conceptul de restaurare, să învățăm lucruri noi. Ni se alătură lectori, care timp de o zi ne țin prelegeri teoretice, apoi o echipă de meșteri de la care învățăm șiretlicurile meseriei. Organizatorii sunt cazați la castel, iar doamna de la cafenea este aici zilnic pentru a ne servi când avem nevoie de revigorare.

¹ *Jurnalul de șantier* documentează *Tabăra de restaurare pentru promovarea patrimoniului cultural*, organizată de Fundația Transilvania Trust, un proiect cultural co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național. Atelierele practice ale taberei șantier-școală sunt dedicate meseriilor tradiționale de construcții caracteristice zonei, asigură instruire teoretică și practică, aplicativă prin lucrări de restaurare efectuate direct pe clădirile unui monument istoric. Principiul transferului de cunoștințe, respectiv a valorificării patrimoniului material constă în învățarea prin restaurare, procedeu care conduce la restaurarea monumentului istoric prin învățare.

² Mulțumiri speciale participanților Andreea Camelia Ciuc și Ana Șerbănescu pentru materialele și fotografiile primite.

File de jurnal

ZIUA 1.

Lumea sosește la castel, așteaptă înregistrarea, ceea ce constă în completarea unor documente, ca apoi să afle unde sunt camerele în care se va caza. O parte va sta în mansarda clădirii fostei bucătării, alții în apartamentul de la parterul turnului rotund din clădirea Miklós. La ora 19.00 urmează cina în sala de mese din fosta clădire a bucătăriei, iar seara e timp pentru a face cunoștință cu ceilalți sau de a se odihni după kilometrii parcurși și agitația zilei.

ZIUA 2.

După micul dejun la ora 9.00 fix începe ziua dedicată teoriei, adică prezentării locului. Aflăm despre proiectele de la castel ale Fundației Transilvania Trust, care odată cu restaurarea monumentului istoric a început și organizarea de activități educative și culturale, unele mai faine ca altele. Sunt arheologii un pericol în procesul de restaurare sau „Dorel” este soluția mai bună – ne întrebăm ascultând prima prelegere. Arhitectul invitat din Anglia vorbește pe zoom (nu scăpăm de online nici în tabără!) și ne îndeamnă să repetăm formula magică: LIME IS GOOD, CEMENT IS BAD!, despre care zidarii vor putea povesti mai multe la sfârșit. Alte prelegeri prezintă studii de caz exemplare despre reabilitări din județul Cluj. Un inginer minier vine cu o sacoșă, dar înțelegem totul când începe să ne prezinte piatra și putem pipăi diferitele tipuri de roci de calcar, marmură, travertin. Deși suntem într-o tabără de restaurare, ni se vorbește și despre patrimoniul decadelor de după cel de al doilea război mondial, o sumedenie de planuri și proiecte, clădiri și cartiere din orașele noastre, la care nici nu ne-am gândit că au valoare și pot fi considerate patrimoniu. Deși este interesant tot ce auzim, așteptăm pauzele și eliberarea din sala de conferință după o zi lungă și intensivă. Vizita ghidată e momentul perfect pentru o escapadă, desigur în vremurile trecute, în istoria castelului și pentru a descoperi locurile unde se vor desfășura atelierele practice. Odihnă binemeritată.

ZIUA 3.

Ziua începe cu instrucțiuni de protecția sănătății și securității în muncă, cu videoclipuri haioase despre accidente de muncă și noi sperăm să scăpăm cu bine, să nu ne tăiem, să nu ne intre var în ochi. Se prezintă și șeful șantierului, care prezintă regulile de la castel, și începem să bănuim că treaba va fi serioasă, nu-i de glumă. Ni se dau 10 minute să ne prezentăm echipați în haine și încălțăminte de lucru, căști și echipament de protecție. Dacă întârziem, ni se repetă, că din cauza noastră stau ceilalți, deci de acum încolo 9 fix e fix-fix 9, iar 10 minute sunt 10, nu 8 și nu 11. Începe repartizarea în grupuri de zidari, tâmplari și pietrari. De acum încolo toți avem această denumire timp de aproape două săptămâni. Jocul de rol devine serios, când ajungem la atelier și la punctele de lucru. Începând cu această zi și până ce se termină tabăra totul merge la fel, la 08:00 micul dejun, program de lucru între 9:00 fix și 18:00, cu o pauză de masă de o oră. În pauze avem timp să vizităm atelierele colegilor și să furăm câte o impresie, o idee, ceva din ce se întâmplă acolo.

Zidarii se mai grupează în trei, unii merg la curățarea și repararea zidului istoric al fostei remize de trăsură din curtea de onoare, unii la reconstruirea bolții din turnul estic al clădirii principale, ceilalți pentru 2 zile vor lucra la atelierul de tencuieli decorative, ca după aceste 2 zile să ne schimbăm între grupuri. Locațiile și sarcinile rămân.

Pietrarii lucrează în umbra salcânilor din spatele clădirii principale, iar când vremea se înrăutățește intră în spațiul boltit al fostului grajd.

Tâmplarii au cel mai mare noroc, ei lucrează în atelier, sunt feriți de vremea capricioasă.

ZIUA
7-8.

În week-end vom merge în excursie la Sic pentru a vizita Biserica Reformată despre care s-a vorbit și în prima zi într-o prelegere. Descoperim casele tradiționale văruițe și ne scufundăm în stufărișul numit Delta Transilvaniei. Dar până atunci sunt zile lungi și ne apucăm de treabă.

ZIUA
4-6.
9-13.

Atelierul de zidărie începe cu informații despre var și tipurile acestui material. Meșterul vorbește despre compatibilitatea materialelor de construcție în cazul clădirilor vechi (piatra și/sau cărămida), priza lentă și permeabilitatea în contactul cu apa, respectiv respirabilitatea, adică despre factorii cei mai importanți în utilizarea varului în restaurare. Auzim pentru a doua oară ciclul varului, Andrew ni l-a prezentat deja, dar și meșterii ne explică. Suntem fermecați de albețea, luminozitatea pastei de var, un material cremos care combinat cu nisip se folosește la Castel atât în construcția/reconstrucția zidăriei (ziduri, bolți, boltiri, etc.), cât și la tencuieli și finisări.

Trecem la demonstrații despre **consolidarea zidurilor istorice**.

Meșterii Pista și Márton ne învață cum să **reconstruim suprafețe mai mici**, mânuind poate pentru prima oară ciocanul de zidar, bidineaua sau drișca!! Nevorbind despre cancioc, cu care ar trebui să udăm zidul, nu colegii sau meșterii. Câteodată ne iese... iar seara știm de ce ne dor încheieturile...

După curățire căutăm fundația zidului pentru a găsi o linie dreaptă cu nivela ce ne ajută în reconstrucția structurii.

Curățăm zidul cu apă și zeamă de var, ca apoi să începem reconstrucția, îmbinarea straturilor, umplerea golurilor prin țeserea rândurilor de cărămidă:

Meșterii ne îndrumă la fiecare pas. Tot ei pregătesc și mortarul după rețeta utilizată la castel, adică formula magică de 1 volum de var și 3 volume de nisip (granulație până la 3mm). Ne spun, că ideal ar fi să-l preparăm înainte și să-l lăsăm să se așeze, și că mortarul întotdeauna trebuie acoperit cu apă pentru a evita carbonatarea la suprafață, iar bordura recipientului trebuie menținută curată, fără depuneri pentru a evita căderea mortarelor întărite, deja carbonatate în recipient.

Folosim dreptare și linii pentru a păstra linia zidăriei istorice, care treptat-treptat capătă formă și stabilitate.

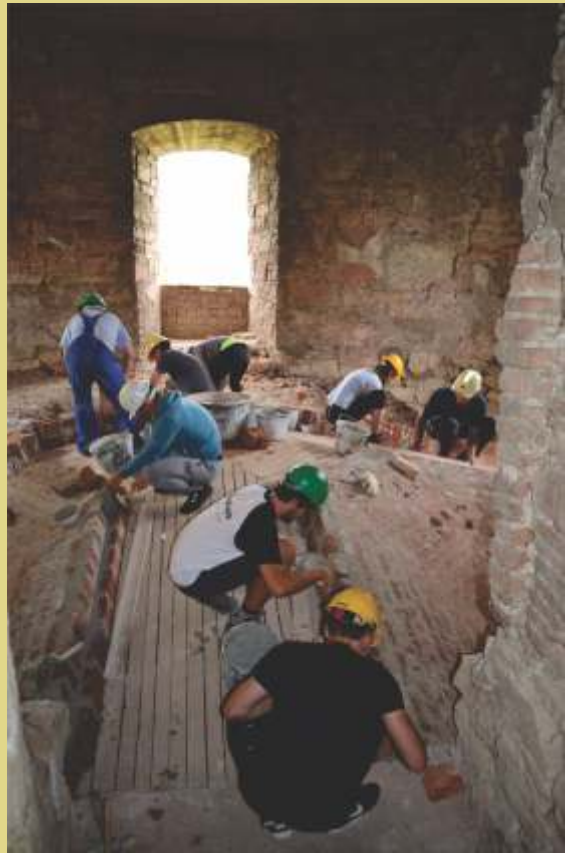

Serile le încheiem reflectând: „... o zi magică, obositoare, dar magică”.

Restaurarea bolții este o altă sarcină și „ne îndeamnă la un respect și mai mare față de constructorii de acum încolo.” Bolta surpată se află în turnul estic al clădirii principale și este lată cât turnul. E o adevărată provocare: admirăm romanada construită de meșteri, dar ne și chinuim să găsim „nașterea” bolții, ca să putem începe reconstrucția.

CLICK ▼

„Frustrare, mânie, aproape că plângem, dar totul este bineeeee. Învățăm să construim de la oameni formidabili, aproape așa de drăguți ca echipa noastră”

Prindem – pe echipe - câte două zile în atelierul de **tencuieli decorative** la domnul Ștefan, care ne povestește cu mare pasiune despre cum au învățat ei aceste tehnici la Școala din Avignon.

CLICK ▼

Bazele le știm deja, adică cum să pregătim suprafața, și trecem la etapa în care tencuim și pictăm.

Pentru **frescă** aplicăm un strat de tencuială arricio dintr-un volum de var și 3 volume de nisip pe care-l netezim cu drișca, apoi un alt strat (intonaco) dintr-un volum de var și un volum de nisip în care putem pune și pigment.

CLICK ▼

Pregătim șabloane de hârtie găurite cu care aplicăm modelul cu o „păpușă”, adică pochoir: o bucată de ciorapi nailon umplută cu pigmenți naturali.

CLICK ▼

Începem să pictăm a fresco, cât timp tencuiala este încă umedă. Testăm momentul adecvat prin palparea intonaco-ului. Dacă pe mâini rămân urme de lapte de var sau dacă este ud încă, mai așteptăm.

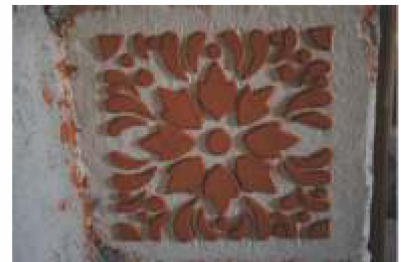
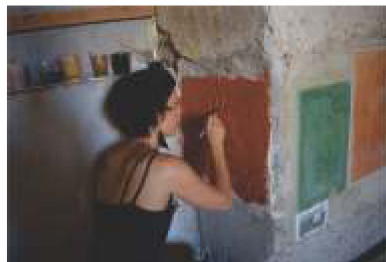
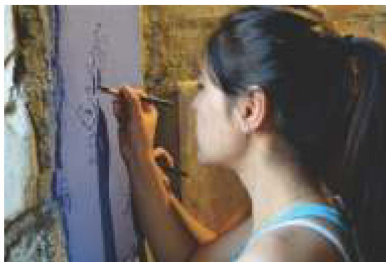
La sgraffito la fel, pregătim suprafața cu două straturi de tencuială.

Pe tencuiala proaspătă trasăm motivul cu șablonul.

Urmează decuparea conturilor cu cuțitul sau briceagul poziționat într-un unghi de 45°, pentru ca tăietura să fie cât mai rezistentă.

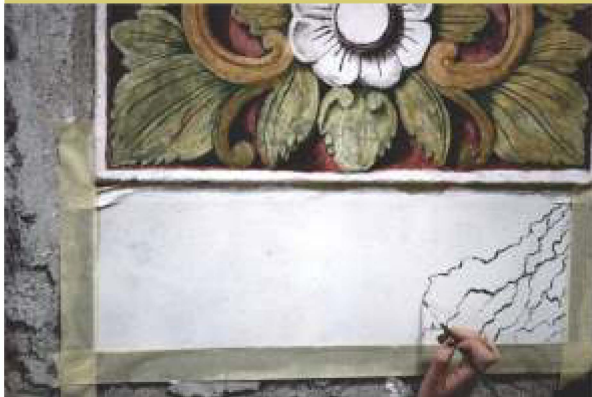
Scobim părțile cu lama cuțitului până ce atingem tencuiala de bază și un joc pozitiv-negativ.

Ultimul pas este o curățire lejeră cu peria fină.

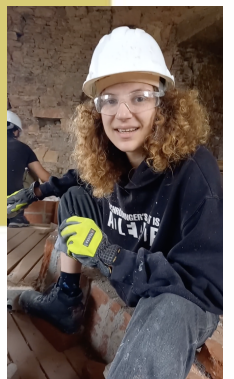
CLICK ▼

Marmorinoul sau stucul este o altă tencuială fină, lucioasă ca o marmură falsă, realizată cu un mortar din 2 volume de var și 1 volum de pudră de marmură. Tencuiala se netezește cu mistria ca apoi să pictăm linii pentru a imita culorile sau impuritățile marmurei.

CLICK ▼

„Am pictat, și nu, nu vrem să plecăm acasă, chiar nu vrem.”

ZIUA
4-6.
9-13.

Atelierul de tâmplărie

Intrând în acest atelier suntem vrăjiți de mirosul lemnului și al mașinilor electrice cu care nu vom lucra. Mai întâi îl ascultăm pe domnul Márton, care ne povestește despre lemn, despre esențe tari și moi, despre cum se taie sau cum se îmbină diferitele piese, apoi primim câte o bucată de grindă ca să încercăm să o tăiem drept.

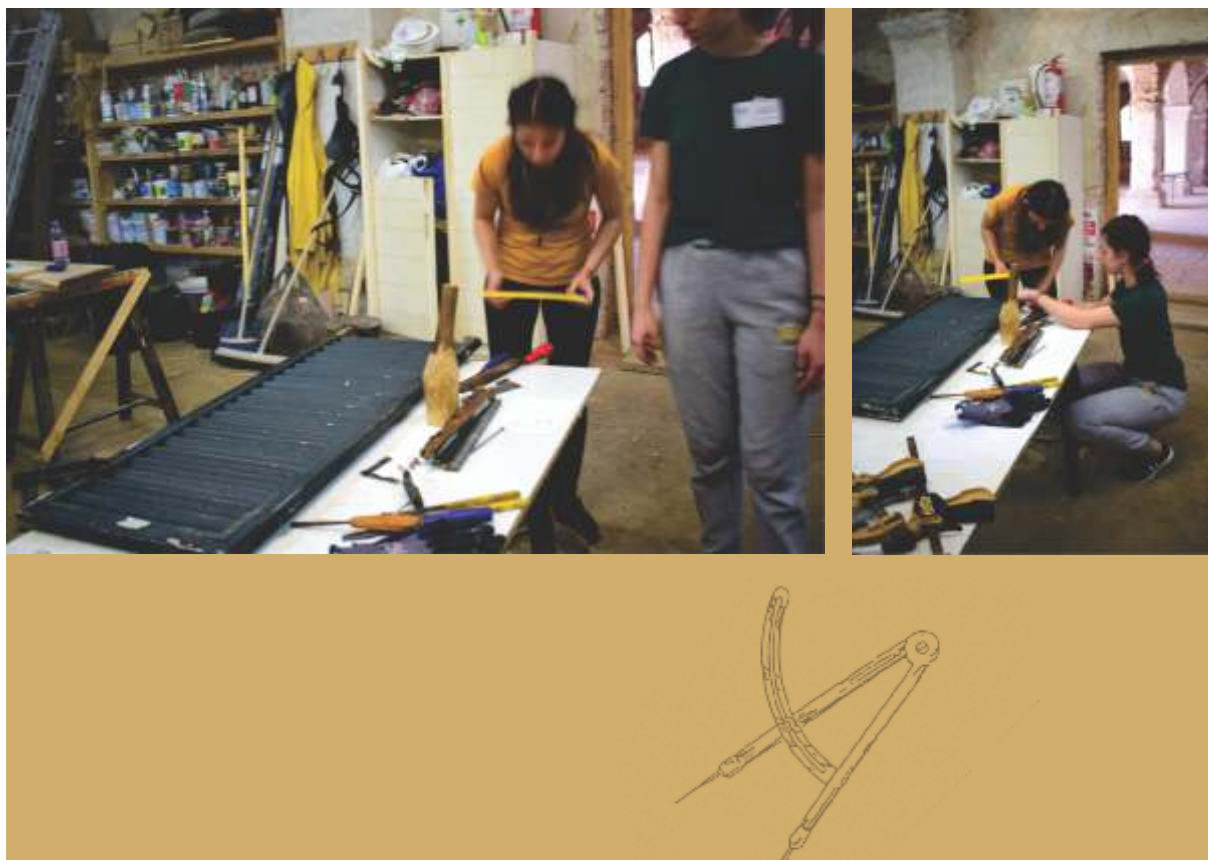
Este un adevărat exercițiu să desenezi o linie dreaptă pe lemn, apoi să urmezi linia cu fierăstrăul, dar să și prinzi mișcarea potrivită ca să poți tăia...Trece o zi - două până ce ne iese o simplă îmbinare.

Între timp începem și restaurarea unei bănci și a unui oblon al castelului care trebuie reparat.

Pașii de urmat sunt aceeași în ambele cazuri: începem cu analiza și relevarea obiectului prin realizarea unor desene, măsurători, consemnarea degradărilor și a elementelor lipsă, documentare fotografică pentru a avea cât mai multe detalii tehnice.

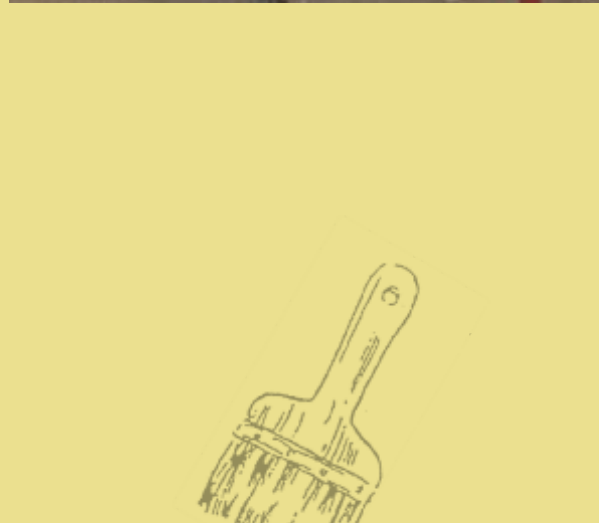

Urmează dezasamblarea (dacă este cazul, nu întotdeauna este necesară!), înlăturarea părților afectate, a eventualelor piese de feronerie, în timp ce consemnăm cauzele defecțiunilor, tipul de lemn utilizat, apoi curățăm cu grijă componentele cu apă și amoniac și spălăm cu apă și detergent, utilizând o perie.

Până ce se usucă pot fi reparate părțile deteriorate, pot fi pregătite piesele noi.

Piesele noi trebuie aduse la aceeași nuanță de culoare cu cele originale pentru ca intervenția să nu fie stridentă.

Nuanțarea se realizează cu pigmenți naturali, cu vopsele naturale (pe bază de apă). Se poate folosi și cafea de cicoare. Piesele curățate și uscate trebuie tratate împotriva degradărilor biologice cu soluții speciale – fungicid și insecticid contra ciupercilor și cariilor care nu afectează materialul acestora. După aceea urmează asamblarea lucrării, folosindu-ne de notițele noastre din momentul relevării – bucurându-ne că am numerotat piesele sau am notat detalii fără care nu am reuși. Părțile, care înlocuiesc cele care inițial au lipsit, trebuie îmbinate în funcție de poziția/locul lor cu îmbinări cep și bucea sau coadă de rândunică, folosind cuie de lemn și aracet.

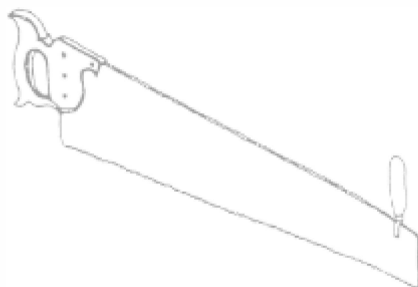
CLICK ►

CLICK ▼

După aceste zile de atelier explicăm cu mândrie colegilor fazele de lucru, tehnicile și tot ce am învățat despre restaurarea tâmplăriei, cunoștințe pe care le putem aplica și când ne întoarcem acasă.

ZIUA
4-6.
9-13.

Atelierul de piatrărie

Prima zi de atelier începe cu familiarizarea. Ne cunoaștem colegii, discutăm cu meșterul István, care ne prezintă uneltele cu care vom lucra și bucățile de piatră debitate pe care le cărăm în spatele clădirii principale. Ocupăm păduriștea de salcâmi cu mesele pe care cioplim și intrăm în vizorul turiștilor care trec pe la noi în atelier în fiecare zi. Umplem spațiul cu praf și cu sunete ritmate îndată ce începem să cioplim elemente care vor fi folosite la restaurarea aripii vestice a clădirii principale.

Întâi încercăm să cioplim și să netezim suprafața pe care vom realiza profilul. Folosim diferite dălți și ciocane.

Mentorul nostru se implică și el în cioplirea elementelor decorative lipsă de pe mica loggie neo-gotică de pe aripa vestică a castelului.

Face măsurători și lucrează cot la cot cu echipa.

După câteva zile de cioplit se văd deja liniile profilului

Cine are experiență lucrează la masa meșterului, încercăm să ținem pasul cu ei.

În fiecare zi curățăm punctul de lucru, iar după odihna binemeritată reluăm iarăși cioplitul.

CLICK ▼

Dacă avem nevoie de ajutor, colegii și meșterul ne sunt alături.

... între timp vremea s-a răcit și plouă, ne-am instalat în grajd.

Când suntem aproape gata și tabăra e pe sfârșite, urmează să cioplim propria noastră semnătură de meșter, inventată pe moment, dar care se va păstra, sperăm noi, pentru eternitate!

ZIUA 14.

Ultima zi a taberei se desfășoară altfel. Înainte de masă lucrăm, vizităm acoperișul clădirii principale, apoi curățăm spațiile de lucru, pregătind totul pentru vizita atelierelor. Fiecare punct de lucru este vizitat de toți: de noi, de organizatori și de meșteri. Prezentăm tot ce s-a făcut în tabără în așa fel, încât și ceilalți să înțeleagă conceptul, pașii, fazele de lucru. Răspundem la întrebări, discutăm și vizita se termină cu aplaudarea meșterilor și a participanților. În sala de conferință urmează evaluarea: test, răspunsuri, feed-back, discuții, promisiuni că vom reveni și la anul. Se distribuie certificate, ca totul să se termine cu o poză de grup și o seară la un grătar și câteva beri.

"Petrecem de parcă nu ar trebui să plecăm niciodată și ne e greu, pentru că ziua a fost arhiplină de emoții."

Dimineața ne luăm rămas bun de la tabără, de la castel, de la ceilalți.... și pornim spre drumurile noastre lăsând în urmă această experiență de neuitat.

Inventar de unelte și materiale

Zidărie

Paletă din lemn pentru tencuire

Drișcă (lemn)

Mistrie (metal)

Bidinea

Ciocan de zidar

Ciocan de netezire

Var

Șpacluri, instrumente de modelare, pensule

Pigmenți naturali

Tâmplărie

Fierestrău cu cadru

Burghiu elicoidal

Burghiu cu coarbă și cap de burghiu

Ciocan de lemn

Ciocan cu vârf spintecat

Fierestrău cu coadă de vulpe transversal

Rindea

Nivelă

Secure

Pietrărie

Diferite tipuri de daltă
Echere
Ciocane de netezire

